

PROCEDURA

„Przemoc wobec dziecka – interwencja prawna”

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 6 czerwca r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 z późn. zm.)
2. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805 z późn. zm.)
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 z późn. zm.)
4. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 984)
5. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359)
6. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r. poz. 2230)
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno – pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2022 poz. 1593)

Przepisy prawa, jak również instytucje je stosujące, powinny osobę do 18. roku życia traktować jak szczególnie podmiot prawa i zapewnić jej specjalną ochronę legislacyjną.

Procedury postępowania z dzieckiem z rodziny dysfunkcyjnej w sytuacji oznak znęcania psychicznego i fizycznego. Obowiązek ochrony dziecka spoczywa na osobach, które w danym momencie sprawują nad nim opiekę.

W przypadku przedszkola jest to dyrektor oraz wszyscy nauczyciele i specjaliści. Zaniedbanie na gruncie kodeksu rodzinnego i opiekuńczego określane jest jako zagrożenie dla dobra dziecka. Sad rodzinny i opiekuńczy obowiązany jest działać z urzędu w każdej sytuacji kiedy potrzeby dziecka: fizyczne, emocjonalne, intelektualne, ekonomiczne, kulturalne, edukacyjne nie są zaspokojone oraz występuje zagrożenie dobra dziecka.

Postępowanie nauczyciela wobec dziecka, które stało się ofiarą przemocy:

1. Pracownik przedszkola, który podejrzewa, że dziecko jest ofiarą przemocy powinien zawiadomić o tym fakcie nauczyciela, pedagoga, psychologa i dyrektora przedszkola. Jeżeli dziecko doznaje przemocy fizycznej od kogoś z rówieśników powinno się zawiadomić również rodziców (prawnych opiekunów) dziecka.
2. Następnie psycholog powinien zaprosić dziecko na rozmowę. Dobrze gdyby była to rozmowa „sam na sam”. Specjalista powinien zapewnić warunki do swobodnej rozmowy i zadbać o to, aby odbywała się w takim pomieszczeniu do którego nikt nie wejdzie w trakcie jej trwania.
3. Specjalista po rozmowie z dzieckiem spisuje notatkę służbową z tej rozmowy. Jeżeli istnieje taka potrzeba informuje o podejrzeniu popełnienia przestępstwa dyrektora przedszkola.
4. Specjalista wzywa do przedszkola rodziców, opiekunów prawnych przekazuje im pozyskane informacje. Przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz dzieckiem, w obecności nauczyciela grupy lub/i dyrektora przedszkola.
5. Dyrektor przedszkola może postanowić o utworzeniu „grupy roboczej”, która ma na celu interwencję w sprawie dziecka.
6. Psycholog powinien sporządzić opis sytuacji przedszkolnej i rodzinnej dziecka na podstawie rozmów z dzieckiem, nauczycielami i rodzicami oraz plan pomocy dziecku, który uwzględniłby przede wszystkim sposoby zapewnienia dziecku bezpieczeństwa oraz opis wsparcia jakie przedszkole może zaoferować dziecku, a także informację o specjalistycznych placówkach pomocy dziecku jeżeli istnieje taka potrzeba.
7. Specjalista ustala z rodzicami/opiekunami prawnymi plan pomocy dziecku, poprzez określenie sposobu powstrzymania przemocy wobec dziecka, zobowiązanie do skonsultowania dziecka i rodziny z odpowiednimi profesjonalistami, ustala harmonogram kontaktów z osobami i instytucjami wspierającymi rodzinę w sytuacji przemocy wobec dziecka. Powinien także poinformować o konsekwencjach prawnych przemocy wobec dziecka i obowiązkach przedszkola w tym zakresie.

Jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie, że dziecko jest ofiarą przemocy fizycznej czy psychicznej zwłaszcza w przypadku, gdy rodzice /opiekunowie prawni odmawiają podjęcia działań proponowanych przez przedszkole, dyrektor przedszkola powinien podjąć interwencję prawną. Interwencja prawna rozumiana jest jako powiadomienie odpowiednich instytucji: policji, prokuratury, sądu rodzinnego i nieletnich o przestępstwie lub

zagrożeniu dobra dziecka, w celu podjęcia przez te instytucje działań w ramach swoich obowiązków służbowych. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.

Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa:

1. Powiadomienie należy dokonać drogą pisemną. Do policji lub prokuratury składamy zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa (krótka, jasna forma). Do zawiadomienia wystarczy tzw. wiarygodna wiadomość, a nie pewność popełnienia przestępstwa. To organy wymiaru sprawiedliwości mają za zadanie zebrać dowody i ustalić czy przestępstwo zaistniało czy nie.
2. Zawiadomienie należy zgłosić do instytucji właściwej ze względu na miejsce popełnienia przestępstwa.
3. Zawiadomienie składa organ/osoba uprawniona do reprezentowania przedszkola.
4. Jeżeli organ reprezentujący instytucje odmawia złożenia zawiadomienia, powinien je złożyć pracownik przedszkola bezpośrednio zaangażowany w sprawę – nauczyciel grupy do której uczęszcza dziecko (jest to jego prawny obowiązek)
5. Złożenie zawiadomienia nie jest uwarunkowane zgodą rodziców/ prawnych opiekunów dziecka pokrzywdzonego. Poinformowanie ich o działaniach przedszkola zależy od woli instytucji składającej zawiadomienie.
6. Prokuratura ma obowiązek zawiadomić o wszczęciu, odmowie wszczęcia albo o umorzeniu śledztwa przedszkole, które złożyło zawiadomienie o przestępstwie.
7. Jeżeli przedszkole nie zostanie w ciągu 6 tygodni powiadomione o wszczęciu albo odmowie śledztwa, może wnieść zażalenie do prokuratury na bezczynność organu.
8. Na postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa przysługuje zażalenie, które należy złożyć w ciągu 7 dni od otrzymania postanowienia do sądu rejonowego, wydział karny właściwego ze względu na miejsce popełnienia przestępstwa.

Wniosek o wgląd w sytuację rodziny:

1. Wniosek należy wysłać do sądu rodzinnego i nieletnich, właściwego ze względu na miejsce faktycznego pobytu dziecka.
2. Wniosek może złożyć każdy, kto uważa, że dobro dziecka w rodzinie jest zagrożone.
3. Sąd wszczyna postępowanie z urzędu.
4. We wniosku należy podać imię, nazwisko i adres dziecka. Wniosek może zawierać opis sytuacji dziecka, ocenę tej sytuacji, propozycję rozwiązania tej sytuacji lub propozycję działań jakie może podjąć przedszkole, a na które nie zgadzają się rodzice/opiekunowie prawni.

Regulacje założenia Niebieskiej Karty w sytuacji zagrożenia przemocą w rodzinie

PROCEDURA „NIEBIESKIEJ KARTY”

- Jeśli istnieje uzasadnione podejrzenie, że stosowana jest przemoc wobec dziecka, zadaniem dyrektora/pedagoga/psychologa jest założenie Niebieskiej Karty (dokument służbowy, narzędzie, które ma służyć przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie).
- Wszczęcie procedury następuje poprzez wypełnienie formularza **Niebieska Karta A** w obecności dziecka oraz rodzica lub opiekuna prawnego.
- W sytuacji gdy rodzic jest sprawcą przemocy, wówczas kartę wypełnia się w obecności najbliższej pełnoletniej osoby dziecka.
- Po wypełnieniu formularza **Niebieska Karta A** osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest ofiarą przemocy w rodzinie, przekazuje się formularz **Niebieska Karta B**
- Jeśli przemoc w rodzinie dotyczy dziecka, formularz **Niebieska Karta B** przekazuje się rodzicowi, opiekunowi prawnemu.
- Wypełniony formularz **Niebieska Karta A** przedszkole przekazuje przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w terminie nie później niż 7 dni od wszczęcia procedury.

Zadania pracowników przedszkola w sytuacji zagrożenia dziecka przemocą:

Dyrektor przedszkola:

1. Jako organ reprezentujący przedszkole *ma prawo wystąpić do sądu rodzinnego, prokuratury, ośrodka pomocy społecznej z zawiadomieniem o zagrożeniu dziecka krzywdzeniem*. Ma również prawo złożyć zażalenie na postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia śledztwa w sprawie podejrzenia przemyocy wobec dziecka ze strony rodziców.
2. Ma obowiązek sprawować opiekę nad dziećmi oraz stwarzać warunki do harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania prozdrowotne i profilaktyczne.
3. Kontroluje wypełnianie przez dzieci zamieszkujące w danym rejonie obowiązku szkolnego.
4. Rozpoznaje występowanie zaniedbań wobec dzieci oraz zapobiega im przez kontrolowanie wykonywania obowiązków rodzicielskich, w tym zgłoszenia dziecka do przedszkola oraz zapewnienia mu regularnego uczęszczania na zajęcia.
5. Wykonuje zadania, które związane są z zapewnieniem bezpieczeństwa dzieciom i nauczycielom podczas zajęć, co określają przedszkolne zasady i normy postępowania.
6. Zapewnia nauczycielom właściwą pomoc w realizacji powierzonych zadań, a także w doskonaleniu zawodowym. Ma także wpływ na klimat organizacyjny przedszkola.
7. Organizuje pomoc materialną dla dzieci będących w trudnej sytuacji, na przykład poprzez umożliwienie im bezpłatnego korzystania z posiłków, bądź wnioskuje o pomoc materialną o charakterze socjalnym.
8. Organizuje pomoc psychologiczno – pedagogiczną oraz wpływa na sposób, w jaki jest udzielana.
9. Odpowiada za właściwe prowadzenie i przechowywanie dokumentacji przebiegu nauczania działalności wychowawczej i opiekuńczej. Ma także wgląd do dokumentacji dziecka, w tym rejestru dzieci i młodzieży zagrożonych przemocą.
10. Dyrektor jako funkcjonariusz publiczny, w przypadku niedopełnienia obowiązków z zakresu udzielenia pomocy dziecku krzywdzonemu *ponosi odpowiedzialność karną*.

Pedagog specjalny- w sytuacji podejrzenia przemyocy wobec dziecka:

1. Zobowiązany jest do udzielenia bezpośredniej pomocy w przypadku zagrożenia zdrowia lub życia dziecka. W zakres tego wchodzi również udzielenie pierwszej pomocy przedmedycznej.
2. W przypadku gdy nie ma zgody rodziców na poddanie dziecka badaniu lekarskiemu lub jeżeli taka zgoda nie jest możliwa do uzyskania natychmiast, pedagog specjalny i pedagog ma prawo wysłać faksem wniosek do sądu rejonowego o zgodę na poddanie dziecka takiemu badaniu.
3. W ramach działań diagnostycznych pedagog specjalny zbiera informacje o dziecku, mając na uwadze w szczególności czynniki ryzyka oraz dane świadczące o przemyocy lub ją wykluczające (np. uzależnienie od alkoholu w rodzinie). Dane te mogą być pozyskane od innych pracowników przedszkola, dziecka, rodziców dziecka.
4. We współpracy z wychowawcą oraz innymi osobami pomagającymi dziecku przeprowadza ocenę zagrożenia dziecka przemocą oraz na tej podstawie opracowuje plan pomocy, a także wskazuje konkretne działania oraz osoby odpowiedzialne za ich realizację.
5. Stale monitoruje sytuację dziecka, jego zachowanie, wygląd.
6. Do obowiązków pedagoga specjalnego należy również zabezpieczenie ewentualnych dowodów, przy czym nie ma obowiązku dokonywania oceny ich wiarygodności.
7. Stale współpracuje z wychowawcą, nauczycielami, specjalistami, pracownikami obsługi pracującymi z dzieckiem w celu prowadzenia obserwacji dziecka.
8. Organizuje pomoc materialną dzieciom, które są zagrożone zaniedbaniem, a także znajdują się w trudnej sytuacji życiowej.
9. Podejmuje współpracę z dyrektorem przedszkola w kwestii podejmowania interwencji związanych z podejrzeniem przemyocy w rodzinie. Przygotowuje pisma zwołujące oraz zawiadamiające zespoły interdyscyplinarne, wydziały rodzinne i nieletnich sądu rejonowego, prokuraturę, policję, ośrodek pomocy społecznej, komisję rozwiązywania problemów alkoholowych o potrzebie udzielania pomocy dziecku.
10. Na terenie przedszkola koordynuje pracę z dzieckiem, monitoruje jego sytuację, dbając o poufność i niewłączanie w sprawę osób niezwiązanych z pracą nad konkretnym przypadkiem.
11. Organizuje współpracę ze specjalistami z poradni specjalistycznych, do których kierowane jest dziecko lub jego rodzice.

12. Zwołuje zespół interdyscyplinarny, a także informuje rodziców o działaniach, jakie zostały podjęte na rzecz dziecka.
13. Prowadzi dokumentację udzielanej pomocy psychologiczno – pedagogicznej, a także konsultacji spraw prowadzonych ze specjalistami.

Psycholog:

1. W sytuacji podejrzenia występowania przemocy wobec dziecka ma obowiązek udzielić mu bezpośredniej pomocy, jeśli zagrożone jest życie i zdrowie dziecka. Ma także obowiązek udzielić dziecku pierwszej pomocy przedmedycznej, jeśli stan jego zdrowia tego wymaga.
2. Ma prawo również wysłać faksem wniosek do sądu rejonowego wydziału rodzinnego i nieletnich z prośbą o wydanie zgody na poddanie dziecka badaniu lekarskiemu bez wiedzy i zgody rodziców.
3. Swoje podejrzenia konsultuje z pedagogiem specjalnym oraz nauczycielem dziecka. Sporządza notatkę służbową, w której opisuje swoje podejrzenia dotyczące zagrożenia dziecka przemocą w rodzinie
4. Przeprowadzenie rozmowy z dzieckiem w celu zdiagnozowania go wstępnie pod kątem czynników ryzyka przemocy, a także mocnych stron i potrzeb oraz zagrożenia przemocą.
5. Psycholog ma obowiązek udzielić wsparcia i koniecznej pomocy dziecku poprzez uczestniczenie w przygotowaniu planu pomocy dziecku oraz organizacji pomocy psychologiczno – pedagogicznej dla dziecka i jego rodziców na terenie przedszkola lub w poradniach specjalistycznych.
6. Udziela wsparcia nauczycielom grupy oraz innym osobom pracującym na rzecz dziecka.
7. Stale monitoruje sytuację dziecka oraz współpracuje ze specjalistami z poradni specjalistycznych, do których kierowane jest dziecko.

Nauczyciel grupy dziecka, specjalista, pracownik obsługi w sytuacji gdy podejrzewa, że dziecko jest krzywdzone:

1. W sytuacji podejrzenia występowania przemocy wobec dziecka ma obowiązek udzielić mu bezpośredniej pomocy, jeśli zagrożone jest życie i zdrowie dziecka. Ma także obowiązek udzielić dziecku pierwszej pomocy przedmedycznej, jeśli stan jego zdrowia tego wymaga.

Charakterystyczne symptomy w zależności od formy przemocy (na podstawie E. Jarosz, E. Wysocka „Diagnoza psychopedagogiczna. Podstawowe problemy i rozwiązania. Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2006, K. Fenik – Gaberle, R. Kunicka „Przemoc w rodzinie – działania pracowników oświaty” ORE, Warszawa 2016 r.

Rodzaj symptomów	Charakterystyka
Obrażenia fizyczne charakterystyczne dla doznawania przemocy	<ul style="list-style-type: none"> • często powtarzające się, nieleczone obrażenia, • nietypowa dla przypadkowych obrażeń lokalizacja (czaszka, uszy, nos, usta, oczy, usta, szyja, ramiona, klatka piersiowa, plecy, pośladki, genitalia, uda) • siniaki, ślady po uszczyptnięciach, naderwanie lub zniekształcenie małżowiny usznej „urazy geometryczne o wyraźnym zarysie, zaznaczonych kształtach przedmiotów użytych do bicia, ślady wbijania paznokci, • ślady duszenia, • niewyjaśnione owrzodzenia, krwawienia i rany w okolicach genitaliów i odbytu, • oparzenia, przypalenia, • ślady ugryzień z zarysem zębów dorosłego człowieka, • łysienie, które może być wynikiem szarpania za włosy, • liczne i częste złamania, które mogą powodować zniekształcenia kończyn.
Symptomy fizyczne świadczące o zaniedbanu dziecka	<ul style="list-style-type: none"> • bardzo niska higiena osobista – dziecko jest stale brudne, śmierdzące, ma brudne paznokcie i ubrania, • wychudzenie – waga zbyt niska w stosunku do wzrostu i wieku, • dziecko jest zawsze głodne, • ciągle zmęczenie i apatia, • nieleczone choroby, urazy, • oznaki odmrożeń, • ropne zapalenie skóry, • ślady ukąszeń (pchły i pluskwy) • świerzb, • dziecko szybko przybiera na wadze, poprawia się jego ogólna kondycja podczas krótkich pobytów poza domem rodzinnym, a jego wygląd marnieje po powrocie.
Behawioralne symptomy krzywdzenia dziecka	<ul style="list-style-type: none"> • poszukiwanie przez dziecko stałej uwagi nauczyciela, • chęć bliskości fizycznej, nadmierne i częste przytulanie się, ocieranie, głaskanie, • tzw. „zimne wyczekiwanie”. Które polega na ciągłej obserwacji dorosłych i modyfikacji swoich zachowań tak, aby uniknąć ewentualnej przemocy, • tzw. „niemądry” uśmiech stosowany przez dzieci, by wydać się bardziej przyjaznymi lub skompensować ciągle wyzywanie i poniżanie, u dzieci poniżanych zachowanie może przybrać formę ciągłej agresji i złości, • wyraźny brak radości życiowej,

	<ul style="list-style-type: none"> • postawa nadmiernie narzekająca, • postawa pasywna, wycofująca się, • zbyt pospieszne przepraszenie, • zachowanie agresywne, • częste napady złości i złego humoru, • lęk przed rozbieraniem się, • lęk przed powrotem do domu, • wyrażanie lęku przed rodzicami, • nieadekwatny do pogody strój (zakrywanie obrażeń) • lek, kulenie się przed dotknięciem lub chęcią pogłaskania, • wtórne moczenie się.
Symptomy behawioralne wykorzystywania seksualnego dziecka.	<ul style="list-style-type: none"> • pseudodojrzałe zachowania o seksualnym charakterze, zachowania seksualne nietypowe dla wieku (duża częstotliwość zachowań, ich kompulsywność, używanie przemocy, sapanie lub dokładne odwzorowanie), zachowania o zabarwieniu seksualnym kierowane w stronę seksualnie dorosłych lub rówieśników (dotykanie genitaliów i zachęcanie do masturbacji, u starszych dzieci promiskuityzm), • używanie nowych, niespotykanych dotąd nazw organów i czynności płciowych, obsceniczne wyrazy i zwroty, • ciągła, przymusowa, niepożądana masturbacja, • agresywne zachowania seksualne wobec rówieśników, symulowanie sytuacji seksualnych, • pisanie, mówienie, rysowanie w kontekście seksualnym, • postawa „zimnego wyczekiwania”, nadmiernie ostrożna, • postawa obojętności, odosobnienie, izolacja, brak przyjaciół, • uciekanie od rzeczywistości, • doświadczenie tzw. chwil utraty pamięci, • przerywanie aktywności, które dotychczas sprawiały przyjemność, • brak zaufania, • uskarżanie się na bóle w podbrzuszu, genitaliów bez przyczyn medycznych, • zaburzenia jedzenia, • zaburzenia snu, • niska samoocena, poczucie winy, • kradzieże, kłamstwa, • samookaleczenie, „myśli” samobójcze (wypowiedane przez dziecko informacje typu: „<i>Nie chce mi się żyć</i>”, „<i>życie nie ma sensu...</i>”, itp.) • stany depresyjne, • zachowania regresywne, • drapanie intymnych okolic – infekcje, choroby weneryczne, • lęk i niechęć jawna lub sugerowana do przebywania z określonymi dorosłymi, • nadmierna obawa przed badaniem medycznym,

Dotyczy wychowawcy grupy:

Wskazówki dotyczące rozmowy z dzieckiem, w sytuacji zaobserwowania symptomów zagrożenia przemocą

- ✓ Rozmowa powinna odbywać się w przyjaznych warunkach (miejsce zapewniające dyskrecję i spokój, możliwość poświęcenia odpowiedniej ilości czasu – brak pośpiechu).
- ✓ Rozmowa powinna odbywać się bez narzucania tempa przekazywania informacji. Prowadzący rozmowę powinien wykazać się cierpliwością i nie spieszyć dziecka.
- ✓ Zadaniem prowadzącego jest sporządzenie dokumentacji, przy czym czynność ta nie powinna zakłócać przebiegu rozmowy.
- ✓ Podczas rozmowy należy ocenić stopień zagrożenia bezpieczeństwa dziecka i ustalić, kto z rodziny może zapewnić mu bezpieczeństwo.
- ✓ Zaczynając rozmowę, warto się przedstawić i powiedzieć parę słów na swój temat. Nie należy zaczynać od tematu związanego z przemocą, chyba, że dziecko samo go zainicjuje.
- ✓ Prowadzący rozmowę powinien umiejętnie zarządzać emocjami. Ujawnienie przemocy to niełatwa sytuacja, dlatego zadaniem prowadzącego będzie kontenerowanie emocji i wsparcie dziecka.
- ✓ Jednym z podstawowych obowiązków prowadzącego rozmowę jest dołożenie wszelkich starań, by dziecko poczuło się zrozumiane, wysłuchane i miało nadzieję, że zostanie mu udzielona stosowna pomoc. Empatyczna postawa to warunek prowadzenia tego typu rozmów.
- ✓ Nie należy poprawiać dziecka, zwracać mu uwagi, nawet jeśli w jego komunikatach pojawią się niestosowne słowa.
- ✓ W sytuacjach gdy podczas rozmowy ujawnione zostaną fakty świadczące o tym, że zdrowie lub życie dziecka jest zagrożone, prowadzący rozmowę zobowiązany jest zadbać o to, aby dziecko spędziło najbliższy

czas pod opieką nauczyciela (w przedszkolu). W tym czasie prowadzący zwołuje pilne spotkanie z dyrektorem przedszkola, by ustalić dalszą procedurę działania.

2. *Jeśli istnieje taka **konieczność (po wcześniejszej konsultacji w Zespole Interdyscyplinarnym)**, wychowawca grupy ma prawo wysłać faksem wniosek do sądu rejonowego Wydział Rodzinny i Nieletnich z prośbą o wydanie zgody na poddanie dziecka badaniu lekarskiemu bez wiedzy i zgody rodziców*
3. Ściśle współpracuje z pedagogiem specjalnym w celu przekazania mu informacji o dziecku.
4. Sporządza notatki i przechowuje je w indywidualnej teczce dziecka.
5. We współpracy z pedagogiem przedszkolnym ustala plan pomocy dziecka oraz systematycznie monitoruje jego sytuację.
6. Zobowiązany jest do udzielenia dziecku wsparcia na wszystkich etapach pomocy